

Záver

Tri literárnohistorické obdobia, na ktoré sa sústreďujú prítomné učebné texty sú časom kľúčových zmien v dejinách slovenskej literatúry. Hneď to úvodné, prvé tri povojnové roky, ukazuje, ako do osudov umeleckej literatúry radikálnym spôsobom intervenuje politika a mocenská situácia v krajine. Spory sa vedú predovšetkým o podobu a rozsah slobody slova, teda aj slobody publikovania umeleckých textov. V tejto časti sme sa usilovali ukázať, že na redukcii publikačného priestoru a na celkovej zmene chápania funkcií umeleckej literatúry sa podieľali nielen politici, ale aj sami umelci.

Druhé obdobie je obsahovo vyplnené radikálnou premenou spoločenskej pozície literatúry, ktorá sa z estetickej reflexie ľudského životného mení na médium, prostredníctvom ktorého sa „estetizuje politika“ a základnou funkciou literatúry sa stáva funkcia agitačno – propagačná. Výrazom tejto špeciálnej funkčnosti je koncept socialistického realizmu ako nástroj spomenutej estetizácie politiky. V jeho základoch totiž leží konštrukt literárnej tematizácie ústrednej tézy marxistického historicizmu – tézy o zákonitom smerovaní ľudskej spoločnosti ku komunizmu.

Tretie obdobie ukazuje predovšetkým na vitálne sily vo vnútri organizmu slovenskej literatúry a literárneho života na Slovensku. rekonštruujeme situáciu, v ktorej sa základným gestom stalo úsilie o rehabilitáciu subjektu v štruktúre estetického textu, úsilie o regeneráciu zakladajúcich princípov spontánneho literárneho života (literárne diskusie, ich postupný presun zo „zjazdových tribún“ na stránky literárnych časopisov, postupné otváranie publikačného priestoru, nárast publikačných možností, slobodnejšia voľba tém a pod.)

Slovenská povojnová literatúra je na ploche dlhých štyridsiatic rokov charakterizovaná dvoma napätiami: napätím medzi politickou reglementáciou tvorby a snahou o uvoľnenie sa spod ideologicko – politického diktátu, to na jednej strane a napätím medzi socialistickým realizmom a modernou literatúrou na strane druhej. Sústredili sme sa, v tejto časti i v časti, ktorá je samostatným pokračovaním prítomných učebných textov, predovšetkým na prvé z nich. Jeho reflexia je totiž výsledkom našej vlastnej výskumnej činnosti, ktorú sme mohli aj takto, didakticky, syntetizovať a predložiť poslucháčom slovakistiky. Druhé napätie ešte čaká na analýzu v podobe detailného základného výskumu. Jeho reflexia je prítomná preto viac implicitne a odкрýva sa predovšetkým ako tematizácia problému subjektu na prelome šesťdesiatych rokoch či ako tematizácia rozmanitých náhradných riešení v rokoch osemdesiatych. To je však už problematika druhého zväzku, ktorý na ten prítomný organicky nadväzuje